

طراحی الگوی بازپذیری و سلامت اجتماعی موفق مردان جرائم مواد مخدر با رویکرد آموزه‌های قرآن

حسین صداقت^۱، ابوالقاسم حیدرآبادی^۲، علی اصغر عباسی اسفجیر^۳

چکیده

زمینه و هدف: پیشگیری از سوءمصرف و جرائم مواد مخدر، یکی از بزرگ‌ترین معضله‌های کشورهای جهان از جمله ایران است. از این رو ضرورت دارد تا مؤثرترین روش‌های مقابله با جرائم مواد مخدر در جامعه بررسی شود که یکی از تأثیرگذارترین مقوله‌های آموزه‌های قرآنی است. پژوهش حاضر با هدف طراحی الگوی بازپذیری و سلامت اجتماعی موفق مردان جرائم مواد مخدر با رویکرد آموزه‌های قرآن صورت گرفته است.

روش بررسی: این پژوهش با استفاده از روش تحقیق کیفی (داده‌بنیاد)، مصاحبه با ۲۱ نفر از خبرگان حوزه بازپذیری و سلامت اجتماعی جرائم مواد مخدر انجام شده است. برای شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های بازپذیری و سلامت اجتماعی موفق مردان جرائم مواد مخدر، مصاحبه‌های عمیق با متخصصان مربوطه انجام شده است.

یافته‌ها: الگوی بازپذیری و سلامت اجتماعی موفق مردان جرائم مواد مخدر با رویکرد آموزه‌های قرآن شامل ۱۱ کد انتخابی اعتمادسازی عمومی، حمایت اقتصادی، ایجاد سپرهای محافظتی، ایجاد اشتغال پایدار، حمایت اجتماعی و روانی، ایجاد انگیزه، بهبود روابط اجتماعی، سالم‌سازی محیطی، نظارت و پیگیری زندانی، دستیابی به استقلال نسبی و ایجاد حس رضایت از زندگی می‌باشد که برای طراحی الگوی این پژوهش مورد استفاده قرار گرفتند.

نتیجه‌گیری: وابستگی به مواد مخدر و قاچاق آن مسئله‌ای اجتماعی است و عامل ظهور بسیاری از آسیب‌های اجتماعی و نابسامانی‌های خانوادگی و فردی است و مهم‌ترین راه‌حل برای رهایی از این معضله خانمانسوز توسل به آموزه‌های قرآنی است که از این طریق می‌توان به بازپذیری و سلامت اجتماعی موفق افراد مرتکب به جرائم مواد مخدر پرداخت.

واژگان کلیدی: سلامت اجتماعی، بازپذیری اجتماعی موفق، مردان مجرم، مواد مخدر، آموزه‌های قرآن

۱. دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی فرهنگی، واحد بابل، دانشگاه آزاد اسلامی، بابل، ایران. Andishvarzan@gmail.com

۲. نویسنده مسئول. استادیار گروه جامعه‌شناسی، واحد بابل، دانشگاه آزاد اسلامی، بابل، ایران. Heidarabadi@baboliau.ac.ir

۳. دانشیار گروه جامعه‌شناسی، واحد بابل، دانشگاه آزاد اسلامی، بابل، ایران. asfajir@hotmail.com

مقدمه

جرایم مواد مخدر از مخرب‌ترین آسیب‌های اجتماعی محسوب می‌شود که در ابتدا بنیان خانواده‌ها را متزلزل می‌سازد و سپس بر بدنه نظام و کشور تأثیر می‌گذارد؛ به همین دلیل قانونگذار با افزودن مجازات اعدام در قانون مبارزه با مواد مخدر، با اعتقاد به مفسد فی‌الأرض بودن برخی مرتکبان مواد مخدر، به دنبال صیانت از سرمایه‌های انسانی، ارزش‌های دینی و اعتقادی و از همه مهم‌تر بازپذیری و سلامت اجتماعی موفق می‌باشد (۱)؛ در حالی که بر اساس آیه «وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ: و کسی را که خداوند، قتل او را حرام کرده است نکشید، مگر به حق» (سوره اسرا، آیه ۳۳، سوره انعام آیه، ۱۵۱) (۲). از این‌رو پدیده اعتیاد به مواد مخدر، از مهم‌ترین مسائل اجتماعی جهان امروز و همچنین یکی از عوامل تأثیرگذار در بسیاری از آسیب‌های اجتماعی به‌شمار می‌رود که یکی از راه‌های اساسی برخورد با این پدیده، بازپذیری و سلامت اجتماعی موفق با رویکرد آموزه‌های دینی می‌باشد (۳). مذمت و حرمت «فساد» و «سکر و مستی» که در قرآن و کلمات پیامبر (ص) و معصومان (علیهم السلام) آمده، از جمله دلایل حرمت مواد مخدر است؛ چنان‌که برخی از مراجع، فساد اجتماعی مواد مخدر را دلیل حرمت مضاعف آن گرفته‌اند و قاچاقچیان را از مصادیق بارز مفسدان فی‌الارض و نابودکنندگان حرث و نسل شمرده‌اند که اعدام آنها ضرورت دارد زیرا اخلاق افراد جامعه را به فساد می‌کشاند و معتادان هم مجری نقشه‌های آنها هستند و در انتشار فساد اجتماعی و بدبختی خانواده، نقش اساسی دارند (۴). بر همین اساس است که خداوند آیه مبارکه «وَإِذَا تَوَلَّى سَعَى فِي الْأَرْضِ لِيُفْسِدَ فِيهَا وَيُهْلِكَ الْحَرْثَ وَالنَّسْلَ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الْفُسَادَ تَأْكِيدَ زِيَادِي بِرِ بازپذیری و سلامت اجتماعی موفق دارند (سوره بقره، آیه ۲۰۵). خداوند در آیه مبارکه «وَلَا تَلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ» با دست خویش خود را به هلاکت نیفکنید بی‌تردید، اعتیاد از

مصادیق «هلاکت» است و چون اقدام به هلاکت از منظر قرآن ممنوع است؛ در حرمت اعتیاد، طبق مضمون آیه تهلکه نباید تردید کرد (سوره بقره، آیه ۱۹۵). این آیه، از جمله دلایلی است که فقیهان برای استنباط حکم هلاکت و اضرار به نفس و جامعه، بدان تمسک جسته و استدلال کرده‌اند. با توجه به زیان‌های مواد مخدر می‌توان از این آیه بر حرمت آن استدلال کرد، چنان‌که شهید اول (رحمه الله) در کتاب ذکری با استدلال به همین آیه، تیمم را تجویز می‌کند: «در مواردی که وضو گرفتن ضرر دارد و انسان را در معرض هلاکت تدریجی قرار می‌دهد، باید تیمم کرد (لشیعة فی أحكام الشریعة، ج: ص ۱۸۵). (۵). فرق خودکشی با خودکشی ناشی از اعتیاد در این است که خودکشی، مرگ ناگهانی است اما اعتیاد به مواد مخدر، خودکشی تدریجی است. هم‌چنان که می‌دانیم مطابق شرع اسلام، خودکشی حرام است. قرآن کریم در آیات ۲۹ و ۳۰ سوره «نساء» می‌فرماید: لَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا* وَ مِنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ عِدْوَانًا وَ ظُلْمًا فَبِئْسَ مَا يَفْعَلُ نَارًا وَ كَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا؛ خودکشی نکنید چون خداوند بر شما مهربان است و هرکس این کار را از روی تجاوز و ظلم انجام دهد، او را در آتش جهنم می‌اندازیم و این کار، بر خداوند آسان است (سوره نساء، آیات ۲۹ و ۳۰). علامه طباطبایی (رحمه الله) با تمسک به عمومیت آیه مزبور افزون بر حرمت خودکشی، حرمت به خطر انداختن خود را نیز استفاده کرده است. مطابق سخن علامه طباطبایی می‌توان مصرف مواد مخدر را از مصادیق «انتحار» مورد اشاره آیه دانست که خداوند در برابر آن، مجازات جهنم را مقرر کرده است (المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۲، ص ۶۴) (۶). آموزه‌های قرآنی در ارتباط با پیشگیری از جرائم مربوط به مواد مخدر به دو بعد فردی و اجتماعی که به تشکیل شخصیت فردی و طراحی ساختار سلامت اجتماعی (تأمین‌کننده سلامت فردی و اجتماعی) اشاره می‌کند و برای پیشگیری اولیه از جرائم مواد مخدر سازوکارهای مختلفی را در دو بعد فردمحور و

جامعه‌محور ارائه می‌دهد (۷). در بعد فردمحور بحث در مورد اعتقادات به خداوند و آموزه‌های اخلاقی است که در آموزه‌های اخلاقی به نقش خودکنترلی در پیشگیری از جرائم مواد مخدر تأکید می‌شود، و در بعد جامعه‌محور نگاه وسیع‌تری به موضوع وجود دارد و از این‌رو به آموزه‌های اقتصادی و اجتماعی اشاره می‌شود (۸). باتوجه به افزایش پرخطر اعتیاد به مواد مخدر در جامعه جهانی، ایران نیز از این امر مستثنا نیست. با توجه به اینکه کشور ما به دلیل قرارگرفتن در مسیر ترانزیتی شرق به غرب، موقعیت حساسی دارد؛ مواد مخدر سنتی تولیدشده در کشورهای همسایه شرقی برای حمل به سمت کشورهای غربی و یا مواد مخدر صنعتی و شیمیایی از غرب به شرق، به‌صورت قاچاق، وارد کشورمان می‌گردد (۹). هرچند که امروزه با به‌وجودآمدن آزمایشگاه‌های خانگی تولیدکننده مواد مخدر صنعتی، تولید، توزیع و حمل مواد آسان شده است ولی موقعیت استراتژی کشور ما، خطر بالقوه‌ای برای جمعیت شهرهای مختلف کشور، به‌خصوص قشر جوان و نوجوان جامعه می‌باشد (۱۰). تحقیقات نشان می‌دهند که باتوجه به درصد بالای جمعیت جوان در ایران، آمار معتادان جوان و نوجوان رو به افزایش و سن آنها رو به کاهش است. در واقع، طبقه جوان، بیش از میانسال و سالخوردگان به اعتیاد گرایش یافته‌اند و متأسفانه مواد مخدر صنعتی مثل کراک و شیشه، تبدیل به متداول‌ترین مواد مخدر مورد استفاده آنان شده است (۱۱). با اینکه دستگاه قضایی و انتظامی از بعد کیفری، برخوردهای شدیدی با این افراد دارند ولی این معضل روزبه‌روز روند افزایش را درپیش می‌گیرد؛ بنابراین می‌توان گفت تا زمانی که مشکلات ساختاری- فرهنگی اصلاح نشوند، هیچ اثری از کاهش این مسئله بحران‌ساز نخواهیم دید و بهترین راه حل بازپذیری اجتماعی موفق جرائم مواد مخدر برای رهایی از این معضل بسیار بزرگ می‌باشد (۱۲). وقوع جرم در جامعه به دو طریق صورت می‌گیرد: یکی وقوع اولین جرائم افراد و دیگری تکرار

جرم از سوی مجرمان قبلی. تکرار جرائم به دو دلیل، خسارات بیشتری به بزه‌دیده و جامعه وارد می‌کند: اول این که در جرائم اولیه، بسیاری از افراد به‌طور سهوی مرتکب جرم می‌شوند و نیت مجرمانه در آنان یا وجود ندارد یا ضعیف است (۱۳) لیکن در جرائم ثانویه یا تکراری، مجرم با نیت مجرمانه و با برنامه‌ریزی اقدام به جرم می‌کند که پیشگیری از تکرار جرم، امری کاملاً منطقی و ضروری است به این دلیل که بازپذیری و سلامت اجتماعی مجرمان، هزینه‌های سنگینی برای دولت و ملت دارد (۱۴) بنابر آنچه ذکر شد خروج از زندان و مواجهه با دنیای اجتماعی پس از دوران حبس در زندگی فرد مجرم، بسیار بااهمیت است و نقس اساسی در فرایند بازپذیری و سلامت اجتماعی وی ایفا می‌کند. در این مرحله است که زمینه‌های ورود مجدد فرد به اجتماع فراهم می‌شود و از او انتظار می‌رود با خانواده و جامعه تعامل داشته باشد، کار و شغل مناسب پیدا کند و بتواند معاش خود را از راه‌های متعارف تأمین کند (۱۵). در حقیقت فردی که زمانی مرتکب جرم شده و جامعه برای مجازات، او را از خود دور نگه داشته، با پایان حبس و خروج از زندان، فرصت هم‌نوایی مجدد و بازگشت به جامعه را پیدا می‌کند، با این حال، گذر از این مرحله برای همه این افراد یکسان نیست و اغلب با مسائل و مشکلات بسیاری مواجهه می‌شوند که با ناکامی در آن و شکست مرحله بازپذیری اجتماعی، ممکن دوباره مرتکب جرم شوند (۱۶). از این‌رو مرحله پس از خروج زندان می‌تواند دوران «بازگشت به جامعه» یا «بازگشت به جرم» برای آنان باشد. در این میان محکومیت مردان به دلیل نقش و جایگاه حساس آنها به‌عنوان سرپرستان خانواده می‌تواند مشکلات و معضلات بسیاری را برای خانواده‌ها و نیز جامعه به‌وجود آورد (۱۷). از جمله مشکلات مهمی که در عصر حاضر دامنگیر بیشتر کشورهای جهان اعم از توسعه‌یافته و توسعه‌نیافته شده است افزایش روزافزون مواد مخدر می‌باشد که به‌صورت پدیده‌ای اجتماعی، معضل‌آفرین و

آسیب‌زا جلوه‌گر شده است (۱۸). به‌طور کلی مواد مخدر با تمام اشکال و مواردش، تأثیرات خردکننده و همه‌جانبه‌ای دارد؛ یعنی بر جسم و جان و عقل و اراده و دین و عقیده انسان ضربات سختی وارد می‌سازد و زندگی خانواده‌ها و جامعه را به سیاهی و تباهی می‌کشاند (۱۹). افزایش قاچاق و مصرف زیاد مواد مخدر در تمام استان‌های کشور، نگرانی مضاعفی را به‌وجود آورده است. از این‌رو بررسی علمی و دینی آن، از ضروریات وجدانی، اعتقادی، اخلاقی و اجتماعی به‌شمار می‌آید (۲۰). در حال حاضر مواد مخدر به‌راحتی قابل دسترسی است، حتی مدت‌زمان دسترسی به آن نیز کاهش یافته است، سن مصرف‌کنندگان روزبه‌روز پایین‌تر می‌آید به‌طوری که در حال حاضر گفته می‌شود از سن ۱۵ سال به بالا درگیر این پدیده زیان‌بار هستند. این امر نشان‌دهند فراگیری اعتیاد در میان نوجوانان ماست و خطر بزرگی برای جامعه محسوب می‌شود (۲۱). مواد مخدر و جرایم وابسته به آن، یکی از مهم‌ترین تهدیدهای جامعه بشری در تمام دنیا به‌حساب می‌آید و وضعیت کشور ما نیز از این قاعده مستثنی نیست به‌طوری که مبارزه با مواد مخدر در نگاه مقام معظم رهبری یکی از ۵ اولویت اجتماعی شمرده شده است که مسئولین نظام باید به آن توجه ویژه‌ای داشته باشند (۲۲). توجه به اقدامات دستگاه‌های مبارزه با مواد مخدر به‌ویژه پلیس، گویای این مطلب است که تلاش‌های بسیاری در راستای کشف و برخورد با این جرائم به‌عمل می‌آید و هزینه‌های هنگفتی در این زمینه صرف می‌شود. این هزینه‌ها نه‌تنها هزینه‌های مالی بلکه شامل هزینه ارزشمند انسانی نیز بوده است به‌طوری که بر اساس آمار ستاد مبارزه با مواد مخدر ریاست جمهوری، تا کنون بیش از ۳۸۱۵ شهید جان خود را در راه مبارزه با مواد مخدر از دست داده‌اند (۲۳). علی‌رغم مبارزه پیگیر با قاچاق مواد مخدر، این مواد همچنان قاچاق می‌شوند و هزینه‌های مالی و اجتماعی آن نیز قابل‌توجه است. طبق آمار موجود، مبتلایان به اعتیاد را به

روایتی ۲ میلیون و به روایتی دیگر ۳/۷ میلیون نفر تخمین می‌زنند، سالانه ۱۵۰۰ میلیارد تومان خسارت مادی در این زمینه به کشور وارد می‌شود، ۲۵ درصد تصادفات جاده‌ای به دلیل اعتیاد رانندگان به‌وقوع می‌پیوندد (۲۴). در ایران شهر کرمان در مسیر ترانزیت مواد مخدر قرار دارد و تقریباً از ۹۰ درصد ترانزیت مواد مخدر کشور حدود ۲۱ درصد کل تریاک و مرفینی که در ایران جابه‌جا می‌شود از این استان می‌گذرد، بنابراین بررسی عوامل مؤثر بر تکرار جرم و بازگشت دوباره به زندان و فرایند بازپذیری اجتماعی موفق مردان جرائم به مواد مخدر در شهر کرمان مسئله‌ای جدی است که باید برای جلوگیری حداکثری از مشکلات اعتیاد جوانان با آن مقابله کرد. از این‌رو این تحقیق به دنبال این سؤال است که چه شرایط و زمینه‌هایی، بازپذیری و سلامت اجتماعی موفق مردان جرائم مواد مخدر در شهر کرمان را بر اساس آموزه‌های قرآن فراهم می‌سازد؟

پیشینه تجربی پژوهش

- اسمعیل پورعسکر (۱۳۹۸) تحقیقی را تحت عنوان «بررسی و نگرشی از جایگاه مواد مخدر از منظر قرآن و اسلام» انجام داد. نتایج این تحقیق نشان داد اگر مبلغان دینی و منادیان مذهبی به‌منظور ادای یک وظیفه شرعی در ایام تبلیغی با سوز و گداز، خطرات مواد مخدر را برای مردم به‌ویژه جوانان بیان کنند و پیامدهای مادی و معنوی آن را گوشزد کنند، بی‌شک می‌توانند جلوی گسترش آن را بگیرند و بسیاری از جوانان را از شر آن حفظ کنند.

- مهدی‌پور و همکاران (۱۴۰۰) تحقیقی را تحت عنوان «عوامل مؤثر بر تکرار جرم و بازگشت به زندان در بین زندانیان زندان‌های استان سیستان و بلوچستان» انجام دادند. نتایج این تحقیق نشان داد متغیرهای محیط نامناسب زندان، محله نامناسب، طرد اجتماعی، توجیه عمل مجرمانه و یادگیری رفتار انحرافی،

مجموع حدود ۳۲ درصد از واریانس متغیر ملاک (ارتکاب جرم) را تبیین می‌کنند.

- بختیاری و همکاران (۱۴۰۱) تحقیقی را تحت عنوان «الگوی راهبردی کشف علمی جرایم مواد مخدر» انجام دادند. نتایج این تحقیق نشان داد طراحی الگوی کشف علمی جرایم مواد مخدر، یک ضرورت است و رابطه معناداری ابعاد و مؤلفه‌های مشخص شده، با ضریب بالایی به اثبات رسید. نتیجه نهایی تعیین الگوی کشف علمی جرایم مواد مخدر مبتنی بر یافته‌های تحقیق و ضرورت تجهیز و هماهنگ‌سازی کنشگران مبارزه با مواد مخدر استفاده از روش‌های علمی است که هم‌راستایی ابعاد و مؤلفه‌ها و شاخص‌های استفاده شده در الگو با معناداری بالایی بر این امر صحه می‌گذارد.

- احمدی و نوریان نجف‌آبادی (۱۴۰۱) تحقیقی را تحت عنوان «رابطه تعهد اجتماعی و ترک موفق اختلال مصرف مواد مخدر و روان‌گردان‌ها» انجام دادند. نتایج این تحقیق نشان داد میانگین تعهد اجتماعی و ابعاد دوگانه آن، در گروه ترک موفق به‌طور معناداری بیشتر از گروه ترک ناموفق است. براساس نتایج رگرسیون لجستیک، متغیر تعهد اجتماعی عضویت در گروه ترک موفق را ۱/۸ برابر می‌کند و قادر است ۰/۶ تغییرات متغیر وابسته را تبیین می‌کند. به این صورت که هرچه تعهد اجتماعی و مؤلفه‌های آن در پاسخگویان افزایش یابد، احتمال ترک موفق اختلال مصرف مواد افزایش می‌یابد.

- مورالس گوم^۱ (۲۰۱۷) تحقیقی را تحت عنوان «بررسی عوامل فردی و ساختاری مؤثر در تکرار جرم جنایی: نقش زندانیان، زندان و مکان در شیلی» انجام داد. نتایج این تحقیق نشان داد مسئولیت تکرار جرم بر عهده خود مجرمان است و زمینه وسیع‌تر نهادهای نظام قضایی و جامعه در بازپذیری موفق زندانیان و جلوگیری از تکرار جرم نقش دارند.

رابطه مثبت و مستقیمی با تکرار جرم نمونه مورد مطالعه داشته‌اند. این در حالی است که متغیرهای مستقل حمایت اجتماعی، کنترل اجتماعی و اعتماد اجتماعی، رابطه منفی و معکوسی با تکرار جرم زندانیان داشته‌اند. همچنین سه متغیر محله نامناسب، طرد اجتماعی و کنترل اجتماعی به ترتیب بالاترین تأثیر را بر متغیر وابسته تکرار جرم داشته‌اند.

- فاطمی‌نیا و امیرآبادی فراهانی (۱۴۰۰) تحقیقی را تحت عنوان «سلامت اجتماعی در آیین قرآن: ارائه یک الگوی جامعه سالم مبتنی بر آیات الهی» انجام دادند. نتایج این تحقیق نشان داد از نگاه قرآن، سلامت اجتماعی دارای دو بعد فردی و جمعی است. در بعد فردی به سلامت معنوی به معنای اعتقاد به توحید، معاد و نبوت و معناداری جهان هستی، سلامت رفتاری به معنای پرهیز از رذیلت‌ها و تقرب به فضیلت‌ها و سلامت جسمی به معنای حفظ جان و تغذیه مناسب پرداخته شده است. در بعد جمعی سلامت موضوعاتی چون سلامت خانواده، سلامت محلی، سلامت سازمانی و سلامت زیست‌محیطی مورد بررسی قرار گرفته است. ابعاد فردی و جمعی سلامت اجتماعی، زمینه‌ساز جامعه سالم هستند که با راهبردهایی چون توحید، ولایت، تعاون، اتحاد، عدالت، خردگرایی، کمال‌جویی، شریعت محوری و حق‌جویی قابل تحقق هستند.

- علم‌زاده (۱۴۰۱) تحقیقی را تحت عنوان «مطالعه جامعه‌شناختی تأثیر فضای مجازی بر ارتکاب جرم جوانان و نوجوانان» انجام داد. نتایج این تحقیق نشان داد بین متغیرهای میزان استفاده از فضای مجازی ($p=0/800$)، اعتیاد به فضای مجازی ($p=0/003$)، نبود نظارت و کنترل در فضای مجازی ($p=0/003$) و گمنامی و ناشناس بودن در فضای مجازی ($p=0/001$) و متغیر ارتکاب جرم جوانان و نوجوانان رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. بین متغیر پایگاه اقتصادی و اجتماعی ($p=0/200$) و ارتکاب جرم جوانان و نوجوانان، رابطه معناداری وجود دارد. همچنین متغیرهای پیش‌بین تحقیق، در

طراحی الگوی بازپذیری و سلامت اجتماعی موفق مردان ...

- یوخنکو و همکاران^۱ (۲۰۱۹) تحقیقی را تحت عنوان «میزان تکرار جرم در افراد دریافت‌کننده احکام اجتماعی» انجام دادند. نتایج این تحقیق نشان داد شایع‌ترین اطلاعات تکرار جرم بین کشورها برای محکومیت مجدد ۲ ساله بود که به‌طور گسترده از ۱۴ تا ۴۳ درصد در مردان و ۹ تا ۳۵ درصد در زنان متغیر بود.

- برگر و شایدگر^۲ (۲۰۲۱) تحقیقی را تحت عنوان «بررسی تأثیرات بازدارنده حبس بر تکرار جرم و بازپذیری» انجام دادند. نتایج این تحقیق نشان داد تأثیرات بازدارنده حبس بر تکرار جرم و بازپذیری در مجرمان مختلف متفاوت است. به‌نظر می‌رسد مدت‌زمان تکرار جرم بیش از حد ناهمگن است که بتوان آن را انجام داد.

- استر و همکاران^۳ (۲۰۲۲) تحقیقی را تحت عنوان «بررسی رابطه بین شرایط زندان و تکرار جرم» انجام دادند. نتایج این تحقیق نشان داد بین شرایط زندان و تکرار جرم رابطه معنی‌داری وجود دارد.

- اسمیت و پالمر^۴ (۲۰۲۳) تحقیقی را تحت عنوان «تأثیر رفتار قضات در پیشگیری از جرم» انجام دادند. نتایج این تحقیق نشان داد پیشگیری غیرکیفری، جلوگیری از به‌فعل‌درآوردن اندیشه مجرمان با تغییردادن اوضاع و احوال خاصی است که جرم‌های مشابه در آن به‌وقوع پیوسته یا ممکن است در آن اوضاع و احوال ارتکاب یابد.

روش پژوهش

روش پژوهش حاضر در بخش اول کیفی، بر اساس هدف، کاربردی و بر اساس نحوه گردآوری داده‌ها مداخله‌ای از نوع تجربی می‌باشد. از آن‌جا که پژوهش حاضر بر شکل‌دهی

چارچوب نظری جدید «تدوین تئوری» تأکید و نیاز به آشکارسازی دانش ضمنی خبرگان در این حوزه دارد از استراتژی داده‌بنیاد بهره می‌برد. پاسخ به پرسش‌های این تحقیق نیازمند نوعی روش‌شناسی است که بتوان نظرات مدیران و خبرگان سازمان مزبور که به‌طور معمول داده‌هایی کیفی هستند را بررسی و تحلیل کند بنابراین از میان رویکردهای نظریه داده‌بنیاد، رویکرد پارادایمی به دلیل ساختارمندی بیشتر انتخاب گردیده است.

در بخش دوم پژوهش به‌منظور بررسی اعتبار الگوی بازپذیری و سلامت اجتماعی موفق مردان جرائم مواد مخدر در زندان کرمان از طریق عوامل استخراج‌شده در روش داده‌بنیاد، روش کمی مد نظر قرار گرفته است. برای اعتبارسنجی و قابلیت کاربرد مدل در جامعه هدف، مدل طراحی‌شده در جامعه هدف موردنظر آزمون شده است. بر این اساس، پژوهش حاضر درصدد کشف رابطه میان شرایط علی، عوامل زمینه‌ای، شرایط مداخله‌گر، راهبردها و پیامدهای الگوی سلامت بازپذیری اجتماعی موفق مردان جرائم مواد مخدر در زندان کرمان و مدل‌سازی می‌باشد. جامعه آماری شامل ۲۱ نفر از خبرگان دانشگاهی، مدیران و کارشناسان اداره زندان‌ها، قضات دادگستری، معاونت اجتماعی نیروی انتظامی، مراکز ترک اعتیاد وابسته به علوم پزشکی و بهزیستی بودند. برای جمع‌آوری اطلاعات در بخش کیفی از روش میدانی و ابزار مصاحبه استفاده شد. مصاحبه‌های انجام‌شده به‌صورت نیمه‌ساختارمند است و به‌صورت تلفنی انجام شد و برای تدوین فرایند مصاحبه چارچوبی تدوین شد که طی آن، پس از معرفی خود و بیان علت مصاحبه، تعریف کلی از بازپذیری و سلامت اجتماعی موفق مردان جرائم مواد مخدر بیان شود. سپس سؤال‌هایی که بر اساس مطالعه پیشینه‌های نظری طراحی گردیده بود از مصاحبه‌شوندگان پرسیده شد که شامل پرسش‌های زیر است:

1. Yukhnenko & etal
2. Berger &. Scheidegge
3. Esther & etal
4. Smith& Palmer

یافته‌های پژوهش

همان‌طور که اشاره شد داده‌های به‌دست‌آمده از مصاحبه‌ها و اسناد، بر اساس شیوه کدگذاری باز به کدهای باز، مفاهیم و مقوله‌ها تبدیل شدند. سپس بر اساس هریک از مقوله‌های به‌دست‌آمده، برای هریک تفسیری درون‌موردی ارائه شد، مقوله‌ها و مفاهیم به‌دست‌آمده از داده‌های کیفی در جدول (۴) ارائه شده است. شرایط علی عامل اصلی به‌وجودآورنده پدیده مطالعه‌شده (بازپذیری اجتماعی موفق مردان جرائم مواد مخدر) است. نتایج مصاحبه‌ها با افراد نشان‌دهنده وجود ۷۷ مقوله درباره شرایط علی برای بازپذیری اجتماعی موفق مردان جرائم مواد مخدر در زندان کرمان است که این مفاهیم و مقوله‌ها در جدول ۱ تشریح شده‌اند.

- ۱- شرایط علی مؤثر بر بازپذیری و سلامت اجتماعی موفق مردان جرائم مواد مخدر در زندان کرمان کدامند؟
- ۲- چه عوامل زمینه‌ای در اجرای بازپذیری و سلامت اجتماعی موفق مردان جرائم مواد مخدر با رویکرد آموزه‌های قرآن در زندان کرمان می‌تواند مؤثر باشد؟
- ۳- شرایط مداخله‌گر مؤثر بر اجرای الگوی بازپذیری و سلامت اجتماعی موفق مردان جرائم مواد مخدر با رویکرد آموزه‌های قرآن در زندان کرمان کدامند؟
- ۴- راهبردهای مؤثر بر اجرای الگوی بازپذیری و سلامت اجتماعی موفق مردان جرائم مواد مخدر با رویکرد آموزه‌های قرآن در زندان کرمان کدامند؟
- ۵- پیامدهای حاصل از اجرای الگوی بازپذیری و سلامت اجتماعی موفق مردان جرائم مواد مخدر با رویکرد آموزه‌های قرآن در زندان کرمان را چه می‌دانید؟

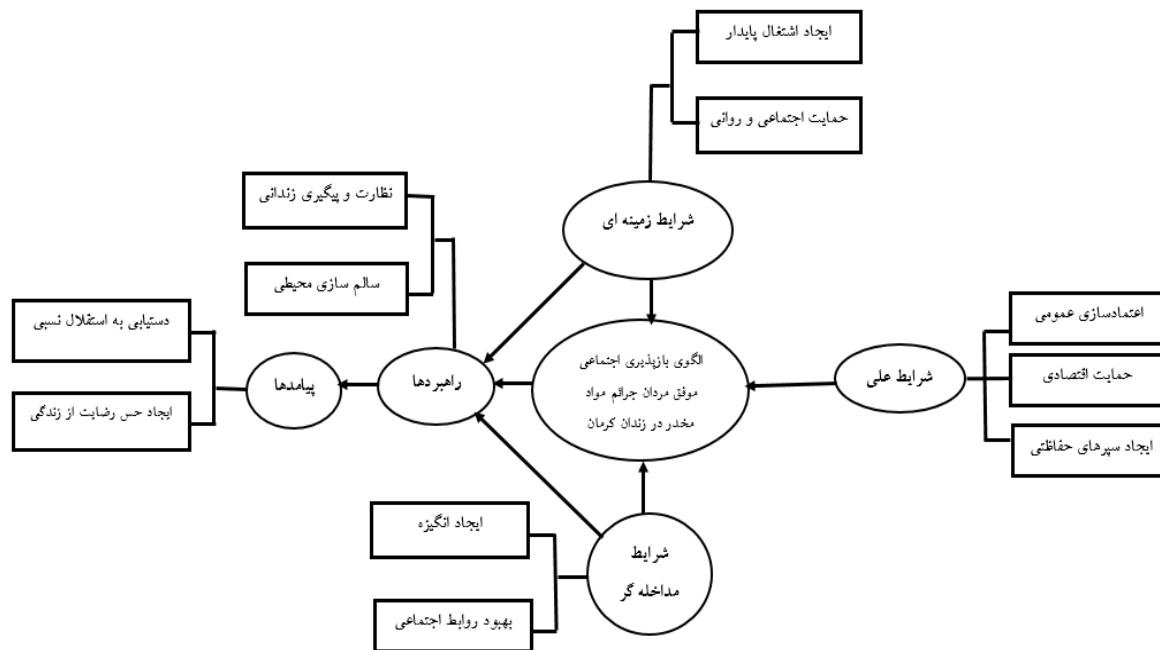
جدول ۱. کدگذاری انتخابی الگوی بازپذیری اجتماعی موفق مردان جرائم مواد مخدر در زندان کرمان

ردیف	کدهای باز	کدهای محوری	کدهای انتخابی	مقوله محوری
۱	دوری از زدن برچسب منفی			
۲	کنترل سرزنش و تحقیر	اصلاح الگوهای رفتاری		
۳	بهبود پنداشت‌ها و پیش‌داوری		اعتمادسازی	
۴	القانکردن حس گناه به زندانی		عمومی	
۵	تلاش برای پنهان کردن محکومیت			
۶	دوری از انگ پدر مجرم	اصلاح نگاه جامعه		
۷	نگاه توأم با رأفت اسلامی			
۸	داشتن سرپناه امن			
۹	دادن وام مسکن با بهره مناسب	رفع مشکلات معیشتی		شرایط علی الگوی بازپذیری و سلامت اجتماعی موفق مردان جرائم مواد مخدر در زندان کرمان
۱۰	تأمین معیشت حداقلی			
۱۱	مراقبت‌های بهداشتی درمانی		حمایت اقتصادی	
۱۲	در نظر گرفتن بیمه‌های ویژه برای زندانی			
۱۳	تدارک مراقبت‌های پزشکی توأم با مکانیزم‌های نظارتی	ارتقای سطح سلامت		
۱۴	ارائه مشاوره‌های پزشکی			
۱۵	تلاش برای تغییر رویه زندگی			
۱۶	دوری از انزوای اجتماعی	ابراز ندامت		
۱۷	کنترل لغزش‌های ذهنی		ایجاد سپرهای محافظتی	
۱۸	تداوم کمک‌ها و حمایت بستگان	کنترل حس رهاشدگی و همراهی اطرافیان		
۱۹	القای اعتماد به نفس توسط دوستان			
۲۰	اعلام آمادگی اطرافیان برای همکاری			

طراحی الگوی بازپذیری و سلامت اجتماعی موفق مردان ...

ردیف	کدهای باز	کدهای محوری	کدهای انتخابی	مقوله محوری			
۲۱	تلاش‌های کمیته امداد	همکاری‌های بین بخشی	ایجاد اشتغال پایدار	عوامل زمینه‌ای الگوی باز پذیری و سلامت اجتماعی موفق مردان جرائم مواد مخدر در زندان کرمان			
۲۲	حمایت بخش خصوصی						
۲۳	تلاش انجمن حمایت از زندانیان						
۲۴	تأمین بودجه و نیروی متخصص برای اشتغال زندانی						
۲۵	فراهم آوردن زمینه رشد و توانمندسازی زندانی						
۲۶	دوره‌های آموزشی فردی و گروهی						
۲۷	شناسایی خیرین و زمینه‌سازی کمک به زندانی						
۲۸	جمع‌آوری کمک‌های مردمی						
۲۹	کمک خیرین به تأمین سرمایه اولیه						
۳۰	ارائه مشوق‌های مالیاتی برای خیرین						
۳۱	ارائه تسهیلات خوداشتغالی	ایجاد امنیت شغلی	حمایت اجتماعی و روانی	عوامل زمینه‌ای الگوی باز پذیری و سلامت اجتماعی موفق مردان جرائم مواد مخدر در زندان کرمان			
۳۲	بررسی ایده‌های شغلی یا طرح کسب‌وکار زندانی آزادشده						
۳۳	معرفی افراد به کاربایی‌ها						
۳۴	مدیریت خشم و استرس و تنش‌های فردی						
۳۵	بهبود توانایی نه گفتن						
۳۶	بالابردن سطح تاب‌آوری در موقعیت چالشی						
۳۷	کنترل ترس زندانی شدن مجدد						
۳۸	ارتباط مستمر با خانواده						
۳۹	درک اطرافیان از شرایط فعلی						
۴۰	پذیرش و پشتیبانی فرزندان						
۴۱	افزایش امیدواری و نشاط	کمک به مثبت‌اندیشی	ایجاد انگیزه	شرایط مداخله‌گر الگوی باز‌پذیری و سلامت اجتماعی موفق مردان جرائم مواد مخدر در زندان کرمان			
۴۲	کمک به تشکیل خانواده مجردین						
۴۳	تمایل به از سرگیری نقش پدری						
۴۴	احساس شرمساری						
۴۵	تحولات درونی						
۴۶	تلاش برای جبران گذشته						
۴۷	قطع ارتباط با دوستان نا باب						
۴۸	استفاده از تجربیات افراد موفق و مرادده با آنان						
۴۹	عضویت در انجمن‌ها و گروه‌های مؤثر						
۵۰	استفاده از مددکاران اجتماعی				کاهش تعاملات آسیب‌زا	بهبود روابط اجتماعی	راهبردهای توسعه الگوی باز‌پذیری و سلامت اجتماعی موفق مردان جرائم مواد مخدر در زندان کرمان
۵۱	تسهیل استفاده از خدمات مشاوره‌ای						
۵۲	پذیرش و اتصال با آشنایان						
۵۳	کنترل احساس تبعیض						
۵۴	افزایش قابلیت استفاده از منابع اجتماعی						
۵۵	توزیع عادلانه امکانات						
۵۶	تقویت حقوق اجتماعی						
		توجه به حقوق شهروندی	سالم‌سازی محیطی				
		فرهنگ‌سازی مناسب					

ردیف	کدهای باز	کدهای محوری	کدهای انتخابی	مقوله محوری
۵۷	توسعه میزگردهای آموزشی در رسانه‌های جمعی			
۵۸	تعهد و احساس مسئولیت جامعه نسبت به مجرم			
۵۹	دور شدن از افکار جاه‌طلبانه زندانی			
۶۰	مهارت وسوسه ذهنی بازگشت به جرم	نظارت اجتماعی مستمر		
۶۱	تلاش و همراهی تا ثبات وضعیت زندانی		نظارت و پیگیری زندانی	
۶۲	پیگیری وضعیت زندانی			
۶۳	تلاش برای حل مشکلات زندانی	کنترل ادواری زندانی		
۶۴	حفظ ارتباط با زندانی پس از آزادی			
۶۵	افزایش صمیمیت با اطرافیان			
۶۶	گنجاندن ورزش در برنامه روزانه	بهبود سبک زندگی		
۶۷	بهبود مهارت‌های خانوادگی و رفع تنش‌ها		دستیابی به استقلال نسبی	
۶۸	دستیابی به استقلال فردی			
۶۹	فعالیت‌های اجتماعی و درگیری در فعالیت‌های روزمره	تلاش برای داشتن زندگی پایدار		پیامدهای اجرای الگوی باز پذیری و سلامت اجتماعی موفق مردان جرائم مواد مخدر در زندندان کرمان
۷۰	بهبود انعطاف‌پذیری			
۷۱	ترک فعالیت‌های مجرمانه			
۷۲	احساس مفید بودن	امید به آینده		
۷۳	هویت‌یابی مجدد و بازتعریف خود		ایجاد حس رضایت از زندگی	
۷۴	ترسیم اهداف مثبت و سازنده			
۷۵	کوشش برای ارتقا جایگاه فردی و اجتماعی فرزندان	رفع دغدغه‌های مربوط به فرزندان		
۷۶	تلاش برای رفع نیازهای فرزندان			
۷۷	القای حس امنیت به فرزندان			

شکل ۱. الگوی بازپذیری اجتماعی موفق مردان جرائم مواد مخدر در زندان کرمان

با استفاده از کدگذاری انتخابی، ارتباط میان مقوله‌ها شناسایی و الگوی مفهومی به صورت یکپارچه ارائه شده است. شکل ۱ نشان‌دهنده الگوی استخراج‌شده پژوهش با استفاده از روش داده‌بنیاد است.

بحث و نتیجه‌گیری

وجود مواد مخدر امنیت ملی، اقتدار و صلابت حکومت‌ها را تحت تأثیر قرار می‌دهد و دولت‌ها نیز به دلیل اینکه برای بقا نیازمند عنصر امنیت و اقتدار هستند هرگز نمی‌توانند به امر مبارزه با مواد مخدر و پیشگیری از تکرار و وقوع قاچاق آن و همچنین بازپذیری‌های موفق فردی و اجتماعی بی‌اعتنا باشند اما باید اعلام کرد که این مبارزه تنها از عهده یک کشور یا یک دولت بر نمی‌آید به همین دلیل کشورهای جهان باید زمینه را برای فعالیت‌های بین‌المللی مبارزه با این فعالیت شوم فراهم آورند. از سال ۱۹۰۹ میلادی و معاهده شانگهای که نخستین گام برای همکاری‌های بین‌المللی در زمینه مبارزه با قاچاق مواد مخدر و بازپذیری‌های موفق فردی و اجتماعی برداشته شد تا کنون بیش از یک قرن می‌گذرد و در این مدت در سال‌های ۱۹۶۱، ۱۹۸۸، ۱۹۷۱ میلادی، ۳ کنواسیون اصلی در زمینه مبارزه با این مشکل و بازدارنده‌های اجتماعی، تشکیل شده و سازمان‌های بین‌المللی به منظور همسوس کردن کشورهای جهان منعقد گردیده است ولی با وجود تمامی تلاش‌ها به نظر می‌رسد موفقیت جریان مبارزه با مواد مخدر و بازدارنده‌های اجتماعی آن‌طور که انتظار می‌رفت نبوده و نیست و همین امر باعث رشد قاچاق و مصرف مواد مخدر در دنیا و همچنین کشور ایران شده است که مهم‌ترین راه مبارزه با این امر، توسعه بازدارنده‌های اجتماعی و بازپذیری اجتماعی موفق جرائم مواد مخدر در ابعاد فردی و اجتماعی در میان زنان و مردان می‌باشد.

در این پژوهش، الگو با توجه به بررسی مصاحبه‌ها، در نهایت مفاهیم استخراج‌شده شرایط علی، عوامل زمینه‌ای، شرایط

مداخله‌گر، پیامدها و راهبردهای الگوی بازپذیری و سلامت اجتماعی موفق مردان جرائم مواد مخدر با رویکرد آموزه‌های قرآن در زندان کرمان است که ۱۱ کد انتخابی اعتمادسازی عمومی، حمایت اقتصادی، ایجاد سپرهای محافظتی، ایجاد اشتغال پایدار، حمایت اجتماعی و روانی، ایجاد انگیزه، بهبود روابط اجتماعی، سالم‌سازی محیطی، نظارت و پیگیری زندانی، دستیابی به استقلال نسبی و ایجاد حس رضایت از زندگی را شامل می‌شود. یافته‌های حاصل از آزمون سؤالات پژوهش با نتایج پژوهش‌های مختلف مورد مقایسه و تحلیل قرار گرفت که به شرح ذیل است:

در این تحقیق شرایط علی زمینه‌ساز حرکت مردان در مسیر بازپذیری و سلامت اجتماعی موفق با رویکرد آموزه‌های قرآن شامل سه کد انتخابی اعتمادسازی عمومی، حمایت اقتصادی و ایجاد سپرهای محافظتی می‌باشد. این نتایج با یافته‌های یوخنکو و همکاران (۲۰۱۹)، امتحانی (۱۴۰۰)، اسمیت و پالمیر (۲۰۲۳)، فاطمی‌نیا و امیرآبادی فراهانی (۱۴۰۰) همخوان و همسو است. در تبیین و توجیه این سؤال می‌توان گفت امروزه اعتیاد به مصرف مواد مخدر و روان‌گردان‌ها به‌عنوان یک آسیب اجتماعی چندوجهی که خود موجب آسیب‌های تبعی دیگر از جمله طلاق، سرقت، خشونت، جرم و نایت و غیره می‌باشد تهدیدی استراتژیک از سوی کشورهای نظام سلطه علیه امنیت اجتماعی، سیاسی و اقتصادی کشورهای مستقل از جمله جمهوری اسلامی ایران است که در قالب جنگ نرم پیاده می‌شود. جرائم مربوط به مواد مخدر، پدیده‌ای چندوجهی است که با ریشه‌دوانیدن در اجزای مختلف بدنه جامعه، دولت‌ها را با مشکلات پیچیده اجتماعی مواجه می‌سازد. پیچیدگی و ویژگی چندوجهی جرائم مربوط به مواد مخدر سبب شده است موفقیت برنامه‌های دولت‌ها در مبارزه با این ناهنجاری اجتماعی و بلیه خانمانسوز به چالش کشیده شود و با شکست مواجه گردد. با توجه به ابعاد پیچیده معضل اعتیاد به مواد مخدر در جامعه، چه

می‌توان به مقابله با آن پرداخت.

در این تحقیق، شرایط مداخله‌گر الگوی بازپذیری و سلامت اجتماعی موفق مردان جرائم مواد مخدر با رویکرد آموزه‌های قرآن در زندان کرمان شامل دو کد انتخابی ایجاد انگیزه و بهبود روابط اجتماعی می‌باشد. این نتایج با یافته‌های اسمعیل پورعسکر (۱۳۹۸)، مهدی‌پور و همکاران (۱۴۰۰)، استر و همکاران (۲۰۲۲)، مورالس گوم (۲۰۱۷)، یوخنکو و همکاران (۲۰۱۹) همخوان و همسو است. در تبیین و توجیه این سؤال می‌توان گفت روند روزافزون شیوع و بروز اعتیاد و رضایت‌بخشی پایین دستاوردها در کنترل اعتیاد، مسئولین و متولیان مبارزه با مواد مخدر را بر آن داشت تا با تعریف روش‌ها و شیوه‌های مشارکتی و تعاملی در مبارزه گام بردارند و رویکرد اجتماعی‌شدن مبارزه را در دستور کار جدی ستاد مبارزه با مواد مخدر و دستگاه‌های عضو قرار دهند. این رویکرد که در واقع مبارزه اجتماعی با مواد مخدر یا به تعبیر دیگر، اجتماع‌گرایی در این مبارزه است، بر ظرفیت‌سازی اجتماعی در مبارزه و استفاده از ظرفیت‌های موجود اجتماعی در این مبارزه مهم تأکید دارد. در حوزه اجتماعی‌شدن مبارزه با مواد مخدر لازم است تمامی موضوعات و جنبه‌های مبارزه اعم از اقدامات شناختی (علل اعتیاد در جامعه)، اقدامات پیشگیرانه (آموزش و توانمندسازی افراد جامعه، اقدامات حمایتی (برای اқشار آسیب‌دیده یا در معرض آسیب)، اقدامات مشارکتی (بهره‌گیری از گروه‌های داوطلب)، اقدامات درمانی و حمایتی (برای رفع مشکل معتادین) و اقدامات تنبیهی (برای مجازات مجرمین مواد مخدر اعم از قاچاقچیان، تولیدکنندگان و توزیع‌کنندگان مواد و انجام اقدامات قضایی و انتظامی علیه این افراد) مورد توجه قرار گیرد و از ظرفیت‌های اجتماعی در انجام اقدامات مذکور استفاده شود.

در این تحقیق، راهبردهای الگوی بازپذیری و سلامت اجتماعی موفق مردان جرائم مواد مخدر با رویکرد آموزه‌های

از لحاظ عوامل سبب‌ساز و چه از نظر تأثیرات اجتماعی اعتیاد، ضرورت دارد استفاده از ظرفیت‌های اجتماعی و مشارکت فعال مردم در مبارزه با این پدیده مخرب مورد توجه قرار گیرد زیرا جنبه اجتماعی اعتیاد می‌طلبد راهکار و رویکردی که از سنخ اجتماعی و مشارکتی باشد مورد توجه قرار گیرد که بهترین راه الگوهای بازپذیری اجتماعی موفق جرائم مواد مخدر در کشور هستند.

در این تحقیق، عوامل زمینه‌ای مؤثر الگوی بازپذیری و سلامت اجتماعی موفق مردان جرائم مواد مخدر با رویکرد آموزه‌های قرآن در زندان کرمان شامل دو کد انتخابی ایجاد اشتغال پایدار و حمایت اجتماعی و روانی می‌باشد. این نتایج با یافته‌های مهدی‌پور و همکاران (۱۴۰۰)، بختیاری و همکاران (۱۴۰۱)، احمدی و نوریان نجف‌آبادی (۱۴۰۱) یوخنکو و همکاران (۲۰۱۹)، برگر و شایدگر (۲۰۲۱) علم‌زاده (۱۴۰۱)، بختیاری و همکاران (۱۴۰۱) همخوان و همسو است. در تبیین و توجیه این سؤال می‌توان گفت اجتماعی‌شدن مبارزه با مواد مخدر فارغ از اینکه از نگاه بالادستی دارای چه اهدافی باشد و با چه ابزارها و روش‌هایی از سوی مطرح‌کنندگان آن مورد پیگیری و اجرا قرار گیرد از منظر بیرونی و پایین‌دستی نیازمند تحقق الزامات و پیش‌نیازهایی است و ممکن است از برخی مسائل و موضوعات اجتماعی و سیاسی و... تأثیر پذیرفته و دارای روابط یک‌سویه، دوسویه یا چندسویه با آنها باشد. اجتماعی‌شدن مبارزه با مواد مخدر مؤلفه‌هایی دارد که بدون توجه به این مؤلفه‌ها و تقویت آنها عملاً فرایند اجتماعی‌شدن شعاری بیش نیست و با شکست مواجه می‌شود و از طرف دیگر با ظرفیت‌سازی و سازماندهی اجتماعی، آموزش و آگاهی‌بخشی به جامعه در خصوص جنبه‌ها، اهداف و ضرورت‌های اجتماعی‌شدن مبارزه، تقویت و افزایش سرمایه اجتماعی توسط حکمرانان مبارزه با مواد مخدر، مسئولیت‌پذیری و مشارکت فراگیر اجتماعی، سلامت اجتماعی، تعیین‌کننده‌های اجتماعی اعتیاد و غیره

طراحی الگوی بازپذیری و سلامت اجتماعی موفق مردان ...

قرآن در زندان کرمان شامل سالم‌سازی محیطی و نظارت و پیگیری زندانی هستند. این نتایج با یافته‌های بختیاری و همکاران (۱۴۰۱)، احمدی و نوریان نجف‌آبادی (۱۴۰۱)، برگر و شایدگر (۲۰۲۱)، علم‌زاده (۱۴۰۱)، بختیاری و همکاران (۱۴۰۱)، همخوان و همسو می‌باشد. در تبیین و توجیه این سؤال می‌توان گفت وابستگی به مواد مخدر، مسئله‌ای اجتماعی است. اعتیاد در واقع، عامل ظهور بسیاری از آسیب‌های اجتماعی و نابسامانی‌های خانوادگی و فردی می‌باشد. پدیده اعتیاد و به‌خصوص افزایش سوءمصرف و وابستگی به مواد مخدر صنعتی با توجه به تأثیرات روحی، روانی، اخلاقی و اجتماعی، خانواده و جامعه را تهدید می‌کند و به رفتارهای آسیب‌زایی مانند تنش در نقش‌های خانوادگی، ولگردی و دیگر رفتارهای کج روانه منجر می‌شود. از این‌رو، از مهم‌ترین مسائل اجتماعی جهان امروز و همچنین یکی از عوامل تأثیرگذار در بسیاری از آسیب‌های اجتماعی به‌شمار می‌رود. تحقیقات نشان می‌دهند که با توجه به درصد بالای جمعیت جوان در ایران، آمار معتادان جوان و نوجوان رو به افزایش و سن آنها رو به کاهش است. در واقع، طبقه جوان بیش از میانسال و سالخوردگان به اعتیاد گرایش یافته‌اند و متأسفانه مواد مخدر صنعتی مثل کراک و شیشه، تبدیل به متداول‌ترین مواد مخدر مورد استفاده آنان شده است. اعتیاد معضلی است که جوامع را تحت شعاع قرار داده است و روزبه‌روز گرایش به مصرف مواد مخدر افزایش پیدا می‌کند. این موضوع در جامعه علاوه بر یک معضل و جرم، یک بیماری نیز تلقی می‌شود و باید با راهکارهای مناسب برای مقابله با این معضل اقدام کرد که یکی از این راهکارها اجرای الگوی بازپذیری اجتماعی موفق جرائم مواد مخدر است که باید به آن توجه ویژه‌ای شود. در این تحقیق، پیامدهای حاصل از اجرای الگوی بازپذیری

و سلامت اجتماعی موفق مردان جرائم مواد مخدر با رویکرد آموزه‌های قرآن در زندان کرمان شامل دستیابی به استقلال نسبی و ایجاد حس رضایت از زندگی می‌باشد. این نتایج با یافته‌های بوکت (۲۰۱۷)، اسمیت و پالمر (۲۰۲۳)، علم‌زاده (۱۴۰۱)، میرحسینی و لاریجانی (۱۳۹۷)، مهدی‌پور و همکاران (۱۴۰۰)، بختیاری و همکاران (۱۴۰۱)، احمدی و نوریان نجف‌آبادی (۱۴۰۱)، مورالس گوم (۲۰۱۷)، یوخنکو و همکاران (۲۰۱۹)، همخوان و همسو می‌باشد. در تبیین و توجیه این سؤال می‌توان گفت مسئله اعتیاد هم به‌عنوان یک معضل فردی و هم به‌عنوان یک معضل اجتماعی است و در سطح جامعه، منجر به از بین رفتن نیروها و انرژی جامعه و کارکردهای فردی و خانوادگی می‌شود. شناسایی علل اساسی آنها می‌تواند بسیاری از نیروهای ازدست‌رفته جامعه را تجدید کند و در مسیر سالم جامعه هدایت کند. اگرچه مسئله مواد مخدر و استعمال تریاک در همه کشورها پیشینه تاریخی دارد لیکن اعتیاد و سوءمصرف مواد مخدر و روان‌گردان‌ها در عصر ما پدیده‌ای است که با پیشرفت صنعت و توسعه کشورها، در حال گسترش است. اعتیاد به مواد مخدر، پدیده‌ای جدید و خاص زندگی مدرن است زیرا مصرف مواد مخدر اگر هم در گذشته وجود داشت به‌عنوان اعتیاد یا انحراف شناخته نمی‌شد اما با گسترش فرهنگ مدرن، ارزش‌ها و هنجارها نیز رواج یافته و کنش‌ها و رفتارهایی چون اعتیاد به مواد مخدر، متعارض با هنجار تلقی شده است. در دو یا سه دهه اخیر، جهان با آمارهای تکان‌دهنده‌ای از شیوع مصرف مواد به‌ویژه در بین جمعیت جوان و نوجوان مواجه است و کشور ایران، هم‌اکنون دارای یکی از جوان‌ترین جمعیت‌های جهان است و از آن جایی که اعتیاد عمدتاً نسل جوان هر جامعه‌ای را تهدید می‌کند، ایران نیز از این مسئله مبرا نیست.

References

1. Fatemi Nia, M A, Amirabadi Farahani, F., Social health in the mirror of the Quran: providing a model of a healthy society based on divine verses. Quarterly Journal of Social Theories of Muslim Thinkers, 2021, 11(1), 2: 121-148. [Article in Persian].
2. The Holy Quran
3. Zeledon, I., West, A., Antony, V., Telles, V., Begay, C., Henderson, B., ... & Soto, C. "Statewide collaborative partnerships among American Indian and Alaska Native (AI/AN) communities in California to target the opioid epidemic: Preliminary results of the Tribal Medication Assisted Treatment (MAT) key informant needs assessment". Journal of Substance Abuse Treatment, (2020). 108(3): 9-19.
4. Farahini Farahani, M., The role of education in preventing social harm (with emphasis on the goals, principles, methods and practices of Islamic education). Two Quarterly Journal of Islamic Studies of Social Harms, 2019, 2(2), 4: 1-24. [Article in Persian].
5. Shi'a in Al-Ahkam al-Sharia, vol., p. 185
6. Muhammad bin Makki Aamili, Memory of the Shiites in Al-Ahkam al-Sharia, (1):185.
7. Ahmadi, A., Khosrowshahi, A., Mireskhar, M., Primary prevention of environmental crimes in Quranic teachings. Jurisprudential Research Quarterly, 2017, 14(1): 211-239. [Article in Persian].
8. Dekkers, A., De Ruyscher, C. & Vanderplassen, W., "Perspectives on addiction recovery: focus groups with individuals in recovery and family members". Addiction Research & Theory, 2021, 28(6): 526-536.
9. Omrani Far, A, Shiranian, M.; Salarzaei, A. H. Afroshte, J., Feasibility of applying the title of Moharebeh to armed drug trafficking with a look at Article 11 of the Anti-Narcotics Law, Anti-Narcotics Quarterly, 2019, 12(46). [Article in Persian].
10. Golkhandan, S., Investigating the role of biosphere in the commission of drug crimes in Arak city. Private and Criminal Law Research Quarterly, 2022, 52: 83-102. [Article in Persian].
11. Kazempour, S., Farjiha, M., Theoretical explanation of the effect of gender on determining the punishment of drug offenders; Comparative study of Iran and America. Judicial Legal Quarterly, 2022, 117: 201-231. [Article in Persian].
12. Davodi, A., Rafiei Kia, H., Evaluation of the preventive plans of the police to fight against drugs in Kermanshah province. Prevention Approach Quarterly, 2021, 15:37-64. [Article in Persian].
13. Wheeler, A.P., & Steenbeek, W., Mapping the risk terrain for crime using machine learning. Journal of Quantitative Criminology, 2021, 37(2):445-480.
14. He, J., & Zheng, H., Prediction of crime rate in urban neighborhoods based on machine learning. Engineering Applications of Artificial Intelligence, 2021 106, 104460.
15. Examen, A.R., Evolutions of repetition of crimes subject to Ta'zir from the point of view of the law on reducing the punishment of Ta'zir's imprisonment. Political Science, Law and Jurisprudence Quarterly, 2020, 5(2): 358-376. [Article in Persian].
16. Saifi Qarayataq, D, Mohammadi, B; Mehdipour, M.; Qodsania, M., Zoning of drug crimes and evaluation and modeling of factors affecting it using the neural-fuzzy system technique. Addiction Research Quarterly, 2020, No, 61: 11-47. [Article in Persian].
17. ZareDehabadi, R & Rostaee Sadrabadi, H, The Conflict Between the Criminalization Rules of the Anti-Narcotics Law and Quranic Teachings, Two Quarterly Journal of Quran and Religious Enlightenment, 2022, 4(1). [Article in Persian].
18. Kapoor, P., Singh, P.K., & Cherukuri, A.K., Crime Data Set Analysis Using Formal Concept Analysis (FCA): A Survey Advances in Data Sciences, Security and Applications, 2020, 15-31.
19. Henry, T. K. S., Racial stereotypes, gendered crimes, and judicial discretion: A multi-level examination of the effect of race and gender on sentencing disparities, Doctoral dissertation, Sam Houston State University, 2020.
20. Azizi, S., Iqbali, K., The positions of international non-governmental human rights organizations regarding the death sentence for drug crimes in the domestic laws of governments. Legal Research Quarterly, 2020, 45: 277-297. [Article in Persian].
21. (Bakhtiari, L A, Jezini, A, Davoudi Dehakhani, E, Aghakhani, J., Strategic model of scientific detection of drug crimes. National Security Quarterly, 2022, 12(46): 67-100. [Article in Persian].
22. Esmail Pouraskar, N., Examination and attitude of the position of narcotics from the perspective of Quran and Islam, the second international

- conference of managerial, educational, social and psychological sciences, Tehran, 2018.
23. Mahdipour, M., Kendari, A., Seifi Qarayataq, D., Factors affecting recidivism and return to prison among prisoners in Sistan and Baluchistan province. *Intelligence and Criminal Research Quarterly*, 2020, 64: 59-86. [Article in Persian].
 24. Fatemina, M.A., Amirabadi Farahani, F., Social health in the mirror of the Quran: presenting a model of a healthy society based on divine verses. *Quarterly Journal of Social Theories of Muslim Thinkers*, 2020, (11)1: 121-148. [Article in Persian].
 25. Alamzadeh, Sh., Sociological study of the impact of cyberspace on youth and adolescent crime. *Social Order Quarterly*, 2022, 14(1). [Article in Persian].
 26. Bakhtiari Shahri, A., Nofarsti, S.; Ifikhari, N., Jahantigh, N. and extraction of patterns of drug crimes and identification of people at risk using data mining techniques. *Social Welfare Quarterly*, 2022, 84: 39-9. [Article in Persian].
 27. Ahmadi, S., Noorian Najafabadi, M., The relationship between social commitment and successful withdrawal from drug and psychotropic substance use disorder. *Social Continuity and Change Quarterly*, 2022 online publication. 10.22034.
 28. Morales gome. A I., Individual and Structural factor affectin grecidivism: the role of prisoners, prisonse andplase in the chilean cont. A thesis submitted to The University of Manchester for the degree of Doctorof Philosophy in the Faculty of Humanities, 2017.
 29. Yukhnenko D, Wolf A, Blackwood N, Fazel S., Recidivism rates in individuals receiving community sentences: A systematic review. *PLoS ONE*, 2019, 14(9): e0222495.
 30. Berger Elizabeth &. Scheidegge ,Kent S., Sentence Length and Recidivism: A Review of the Researc, *Criminal Justice Legal Foundatio*, 2021, 916-446-0345
 31. Cale, J., Day, A., Casey, S., Bright, D., Wodak, J., Giles, M., & Baldry, E. ., Australian prison vocational education and training and returns to custody among male and female ex-prisoners: A cross-jurisdictional study. *Australian & New Zealand Journal of Criminology*, 2019, 52(1): 129-147.
 32. Ešther F.J.C. van Ginneken & Hanneke Palmén ., Is There a Relationship Between Prison Conditions and Recidivism?, *Justice Quarterly*, 2022.
 33. Smith, R. M., & Palmer, N. F., The effect of judges' behavior on crime prevention. *Journal of Occupational Health Psychology*, 2023, 38(4): 88-118.

Designing a Model of Successful Recidivism and Social Health of Men of Drug Crimes with the Approach of the Teachings of the Qur'an

Hossein Sadaghat¹, Abolqasem Hyderabad^{2*}, Ali Asghar Abbasi Esfajir³

Abstract

Background and purpose: Prevention of drug abuse and crimes is one of the biggest problems of countries in the world, including Iran. Therefore, it is necessary to investigate the most effective methods of dealing with drug crimes in the society, which is one of the most influential categories of Quranic teachings. The current research has been done with the aim of designing a model of successful reintegration and social health of men who committed drug crimes with the approach of the teachings of the Quran.

Research method: This research has been conducted using qualitative research method (foundation data), interviews with 21 experts in the field of drug crime recidivism and social health. It is done by relevant specialists.

Findings: The successful social health and recovery model of drug offenders with the approach of Quranic teachings includes 11 selective codes of building public trust, economic support, creating protective shields, creating stable employment, social and psychological support, creating motivation, improving social relations, environmental health, The monitoring and follow-up of the prisoner is to achieve relative independence and create a sense of satisfaction with life, which were used to design the model of this research.

Conclusion: Addiction to drugs and drug trafficking is a social issue and causes many social harms and family and individual disorders. And the most important solution to get rid of this woman-burning problem is to resort to the teachings of the Quran, through which we can deal with the successful acceptance and social health of people who commit drug crimes.

Keywords: Social health, Successful social acceptance, Criminal men, Drugs, Teachings of the Quran

1. Ph.D. student of Cultural Sociology, Babol Branch, Islamic Azad University, Babol, Iran

Andishvarzan@gmail.com

2*. Corresponding author Assistant Professor, Department of Sociology, Babol branch, Islamic Azad University, Babol, Iran

Heidarabadi@baboliau.ac.ir

3. Associate Professor, Department of Sociology, Babol Branch, Islamic Azad University, Babol, Iran

asfajir@hotmail.com